

Fresje-utstilling i full bredde

Fresjemysteriet slutter aldri å fascinere. Nå tar Larvik Museum konsekvensen av den enorme lokale interessen for borgen, dens historie, plassering og endelikt, og forbereder utstillingen «Fresje – et lite Atlantis i en norsk innsjø». Onsdag 20. mars er åpningsdag.

Kjeld- Willy Hansen 20. februar 2002

Det er Gro Stalsberg ved Larvik Museum som har ansvaret for utstillingen.

Hun medgir at hun ikke kjente alle sider av Fresjeborgens historie før hun dykket i kildene, men at hun har blitt grundig grepet av borgen og dens historie.

– Hva er den direkte foranledningen til en slik utstilling?

– Vi har registrert den voldsomme lokale interessen for Fresjeborgen og dens historie, herunder de mange spennende funnene Fresjeborgens Venner har kommet opp med etter utgravningene på Jomfruhalvøya, og ønsker å presentere historien om Fresje og søket etter Fresje i en liten, men informativ og forhåpentligvis engasjerende utstilling.

– Hva kommer utstillingen til å bestå av?

– Mye tekst, noe kart og tegninger, samt gjenstander fra utgravningene på Jomfruhalvøya i Farris, der man antar at borgen lå.

– Men vi trekker ingen konklusjoner om plasseringen, presiserer hun.

– Kildetilfanget er sparsommelig?

– Ja. Det har vært skrevet masse om borgen opp igjennom historien, spesielt utover 1900-tallet, men det overrasket meg noe at det faktisk ikke fins flere håndfaste kilder, medgir hun og lister opp de eldste og mest kjente skriftlige kildene:

– Biskop Jens Nilssøns opptegnelser fra dåpen på Fresje i 1593, sjøkaptein Laurits Knutssons opptegnelser om katastrofen i 1653, samt et rettsdokument fra 1729, der rettighetene om skoghogst mellom Fossum og Fritzø jernverk ble behandlet.

– Noen andre observasjoner du har gjort under arbeidet med denne utstillingen?

– Betegnelsene på godset. Man snakker om både «borgen» og «slottet». Men det har neppe vært snakk om verken borg eller slott. I hvert fall ikke i den betydning vi legger i de uttrykkene i dag, mener hun og forteller at de sparsommelige beskrivelsene som fins, omhandler to «mektige stenhus».

– Den første gangen ordet «borg» dukker opp i forbindelse med Fresje, skriver seg så vidt jeg har kunnet finne ut, fra et postkort i 1910, forteller hun.

Jernskjegg og Lange

– Sjøl bruker dere betegnelsen «Atlantis» i utstillingstittelen, den er vel ikke mindre ambisiøs?

– He, he, nei, det er vel ikke det.

– Men du tror altså ikke at det kan ha vært snakk om en borg slik vi for eksempel kjenner den fra det samtidige Austråt-komplekset i Trondheim?

– Nei. Men bare det at det har vært oppført av stein, bestått av to etasjer, og at det og har vært en kirke på eiendommen, gjør det jo litt spesielt, mener hun og røper at hun heller ikke har kommet over så mange sagn om Fresje som hun hadde ventet å finne.

– Hva med livet på Fresje, kommer utstillingen til å ta for seg det emnet?

– Nei. Vi kommer selvsagt til å fortelle om Jernskjeggene og Langene, men ikke berøre de spennende spekulasjonene som går på hvorvidt det har foregått kryptokatolsk virksomhet der.

– Har du kommet over ikke-lokale kilder, nasjonale historieverk eller leksika for eksempel, som omtaler Fresje og katastrofen?

– Nei. Riktignok fins det et lite utdrag om Fresje i et leksikon, men langt det meste som er skrevet, er lokalt basert. Det er heller ikke mange rene fagfolk som har engasjert seg. Asbjørn Bakken, tidligere konservator i Tønsberg, er en av få, minner hun om.

Utstillingen om Fresjeborgen vil vises i annen etasje på Larvik Museum og være mer eller mindre permanent. Foruten selvinstruerende tekstplansjer, kart, avisutklipp med mer, som forteller Fresjeborgens historie i kronologisk rekkefølge, vil besøkende få mulighet til å ta en rekke av gjenstandene fra de seneste utgravningene

på Jomfruhalvøya i nærmere øyesyn.

Det dreier seg blant annet om rester av en helt spesiell kleberstein, en spore, mynter, glaserte keramikkskår og en skje. Alt dette blir utstilt i egne montre.

Man vil ved hjelp av lysbilder videre forsøke å visualisere katastrofen den stormfulle høstnatten mellom 2. og 3. september 1653, da borgen raste ut i Farris, og har dessuten planer om å utarbeide særskilte undervisningsopplegg for byens småskoleklasser.

For Fresje fascinerer, unge som gamle.